

Nowy Tomyśl

Mural "Wilkina i Chmiel" autorstwa Jarosława Fabisia

Organizacja
Centrum Niszy Tempel

Projekt współfinansowany przez
Urząd Miasta Łodzi
Kierownik Projektu
Anna Świdulska-Łopacińska
402074

Położenie

Nowy Tomyśl to miasto w zachodniej Wielkopolsce, położone 60 km od Poznania, 200 km od Berlina i 360 km od Warszawy. Doskonałe połączenie z różnymi regionami kraju i zagranicą zapewnia przebiegająca przez teren gminy autostrada A2, rozbudowana sieć dróg lokalnych oraz międzynarodowa linia kolejowa.

Nowy Tomyśl jest jednym z najmłodszych miast w Wielkopolsce, a jego zabudowa ma cechy charakterystyczne dla małych wielkopolskich miasteczek. Ciekawy układ urbanistyczny najstarszej części miasta tworzą dwa rynki: większy plac Niepodległości i nieco mniejszy, choć starszy, plac Chopina, połączone ulicą Mickiewicza.

W 2018 roku liczba mieszkańców gminy wynosiła 26.068 osób, a samego miasta 14.165 osób.

Siedziba Urzędu Miejskiego w Nowym Tomyślu

Historia

Pierwsze ślady obecności człowieka na tych terenach sięgają 11 tysięcy lat wstecz. Na dobre zostały one jednak zagospodarowane dopiero od XVI wieku, dzięki tzw. osadnictwu ołęderskiemu.

Miasto Nowy Tomyśl, które miało stanowić centrum handlowe dla okolicznych mieszkańców założył Feliks Szołdrski herbu Łódzia, na mocy przywileju lokacyjnego króla Stanisława Augusta Poniatowskiego z 8 kwietnia 1786 r.

Na skutek II rozbioru Polski w 1793 r. młode, dobrze rozwijające się miasto na 125 lat włączone zostało w granice Prus i Niemiec.

27 stycznia 1945 r. Nowy Tomyśl został oswobodzony spod okupacji hitlerowskiej.

Plac Chopina - akwarela autorstwa Zdzisława Połącarza

Herb miasta

Wizerunek herbu Nowego Tomyśla nawiązuje do rodzowego znaku jego założyciela Feliksa Szołdrskiego, syna słynnej „Białej Damy” z Kórnika. Według aktu lokacyjnego miasto miało pieczętować się znakiem naznaczonym przez dziedzica tych włości. Szołdrski nadał mu zatem swój herb rodowy. Współczesny herb Nowego Tomyśla to żółta, drewniana łódź, umieszczona na czerwonej tarczy hiszpańskiej.

Region nowotomyski już od XIX w. słynie z uprawy wikliny, a sam Nowy Tomyśl jest znanym w kraju i za granicą ośrodkiem jej wzornictwa przemysłowego i artystycznego. Dzięki współpracy miejscowych plecionkarzy i wikliniarzy, a także zaangażowaniu mieszkańców, firm i instytucji od 2000 roku w Nowym Tomyślu powstają wiklinowe formy zdobiące miejską przestrzeń. Oprócz znanego niemal wszystkim kosza giganta miasto szczyci się także wiklinową muszlą koncertową, wiklinowym deptakiem, wiklinowym globem ziemskim, wiklinową żywą altaną oraz wiklinowym igloo, czyli Wigloo.

Kosz Gigant

Najbardziej efektownym elementem wiklinowego krajobrazu Nowego Tomyśla jest znajdujący się na placu Niepodległości największy na świecie wiklinowy kosz. Pierwszy powstał w 2000 roku na pamiątkę przelotu tysiącleci. W 2006 roku w tym samym miejscu wypleciono nowy, który można podziwiać do dzisiaj. Ze względu na swe wymiary (ok. 20 m długości, ok. 10 m szerokości i ok. 9 m wysokości) obiekt wpisany jest do Księgi Rekordów Guinnessa.

Wiklinowa Muszla Koncertowa

Znajdująca się przy Nowotomyskim Ośrodku Kultury oraz Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej, wiklinowa muszla koncertowa jest miejscem organizacji wielu imprez kulturalnych i rozrywkowych. Wykonany w latach 2002 - 2003 obiekt jest wspólnym dziełem 49 wikliniarzy.

Wigloo

W nowotomyskim Parku im. Feliksa Szoldrskiego znajduje się wiklinowe igloo, czyli Wigloo. Obiekt powstał w 2008 roku na pamiątkę I Światowego Festiwalu Wikliny i Plecionkarstwa. Do jego wykonania zużyto 5 ton kija wiklinowego, a powstała budowla ma wymiary: 12 m długości, 5 m wysokości i 9 m średnicy.

Otwarte w 1985 r. Muzeum Wikliniarstwa i Chmielarstwa jest jedyną tego rodzaju placówką w Polsce. Jego główną część stanowi zrekonstruowany budynek mieszkalny osadnika ołęderskiego. Prezentowane są tutaj wystawy stałe: Historia wikliniarstwa i plecionkarstwa w Polsce, odmiany wikliny oraz innych surowców i materiałów plecionkarskich oraz Historia chmielarstwa w Polsce. Drugim budynkiem jest tzw. stodoła ołęderska zbudowana w 2006 roku, w której umieszczono wystawy stałe: Kosze dawniej i dziś - 100 lat polskiego wzornictwa plecionkarskiego i Artystyczne i użytkowe formy wiklinowe.

Wśród licznych eksponatów, zobaczyć tutaj można wykonane z wikliny meble, kosze i inne przedmioty codziennego użytku, a także formy artystyczne, poza tym narzędzia używane w warsztacie plecionkarskim oraz sprzęt stosowany w uprawie chmielu.

Uzupełnieniem ekspozycji jest roztaczające się wokół muzeum salicarium prezentujące w ramach uprawianych poletek ponad 55 odmian wierzby, pochodzących z różnych regionów Polski i zagranicy.

NOWOTOMYSKI OGRÓD ZOOLOGICZNY

Nowotomyski ogród zoologiczny utworzono w 1974 roku. Jednymi z pierwszych sprowadzonych zwierząt były dwa niedźwiedzie brunatne, pochodzące z warszawskiego cyrku. Kolejne zwierzęta pojawiały się na skutek likwidacji miejskich ogrodów zoologicznych w Zielonej Górze, Sremie i Wrześni. Wówczas w ogrodzie przebywały m.in. wilki, lwy oraz lampart chiński.

Obecnie w ZOO nie ma już gatunków dużych drapieżników. Ich miejsce zajęły m.in.: pawiany, szopy pracze czy ostronosy rude. Hodowane są przede wszystkim gatunki, którym łatwo zapewnić odpowiednie warunki bytowe i żywieniowe. Obecnie nowotomyski ogród zoologiczny zajmuje obszar ponad 5 ha. Ekspozycja liczy około 200 zwierząt w 48 gatunkach.

Mimo, że Nowy Tomyśl jest młodym miastem i brakuje w nim zabytków posiadających wielowiekową historię, znajdują się tutaj obiekty warte poznania, które są nie tylko świadectwem minionych dziejów, lecz również podkreślają współczesny, wiklinowy charakter miasta.

Z myślą o mieszkańcach oraz odwiedzających Nowy Tomyśl turystach w 2013 roku powstał Nowotomyski Szlak Turystyczno-Historyczny. Obejmuje on miejsca istotne zarówno pod względem wartości historycznej jak i atrakcyjności turystycznej.

Każdy z obiektów na trasie szlaku został oznaczony tablicą informacyjną w trzech wersjach językowych: polskiej, niemieckiej i angielskiej. Dzięki odpowiednio oznakowanej trasie, każdy może sam zwiedzić i poznać nasze miasto.

Spacerując trasą Nowotomyskiego Szlaku Turystyczno-Historycznego zobaczymy m.in.: poewangelicki kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa zbudowany w latach 1778-1779, dawny ratusz z 1879 roku z interesującym portalem nad wejściem głównym, neoromański kościół pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy z 1895 roku, a także działający nadal młyn z początku XX wieku.

Budynek dawnego ratusza

Okolice Nowego Tomyśla są największym w Wielkopolsce obszarem dawnej kolonizacji olęderskiej, której intensywny rozwój na terenie ziemi nowotomyskiej trwał od XVI wieku, aż do rozbiorów Polski. Osiedlali się tu głównie osadnicy z krajów niemieckojęzycznych wyznania protestanckiego, przybywający głównie z Brandenburgii i Śląska. Z nowym krajem łączyli nadzieję na poprawę swojej sytuacji ekonomicznej. Typową zagrodę olęderską tworzyły zazwyczaj trzy wolnostojące budynki: parterowa chałupa o wydłużonym kształcie oraz zabudowania gospodarcze - chlew i stodoła. W centralnym punkcie podwórza stała studnia z żurawiem, a obok domu sadzono drzewa, najczęściej lipy, które z czasem przybierały okazałe wymiary.

Liczne ślady osadnictwa olęderskiego można spotkać na terenie większości nowotomyskich sołectw Boruja Kościelna i Boruja Nowa, Chojniki, Cicha Góra, Glinno, Grubsko, Kozie Łaski, Paproć, Przytek, Szarki, Sękowo, Jastrzębsko Stare i Nowa Róża.

Ukształtowany w minionych wiekach krajobraz swoją wyjątkowość zachował do dnia dzisiejszego. W przestrzeni oddalonej od ruchliwych dróg i dużych skupisk ludzkich można znaleźć spokój i prawdziwą ciszę, napawać się pięknem przyrody i podziwiać starą zabudowę drewnianą zachowaną w pierwotnym stanie i naturalnym otoczeniu.

Chałupa olęderska w Grubsku

Okolice Nowego Tomyśla stanowią doskonałe miejsce do wypoczynku i aktywnego spędzenia czasu zarówno dla mieszkańców, jak i odwiedzających te tereny turystów. Sosnowe lasy, bogate w owoce runa leśnego, są dobrym miejscem wypadowym dla amatorów grzybobrania i długich wędrówek. Na okalających lasy polach uprawiane są szparagi, chmiel i wiklina.

Ze względu na występujący w gminie krajobraz poolęderski, ziemia nowotomyńska jest szczególnie atrakcyjna dla miłośników turystyki rowerowej. Przez jej tereny przebiegają szlaki rowerowe, do których m.in. należą: czerwony Szlak Chmielu i Wikliny, czarny Szlak Budownictwa Olęderskiego, czy też żółty Szlak Pałacowo - Zamkowy.

Na terenie gminy Nowy Tomyśl spotkać też można interesujące zabytki. W Wytomyślu warto zobaczyć kościół pw. św. Michała Archanioła pochodzący z końca XVIII wieku. W Bukowcu koniecznie należy odwiedzić ciekawy, drewniany kościół pw. św. Marcina z 1737 roku. W miejscowości Boruja Kościelna zachował się natomiast jedyny na tym obszarze wiatrak koźlak zbudowany w 1753 roku, a odrestaurowany w latach 2005 - 2006.

Kościół pw. św. Marcina w Bukowcu

Wiatrak kozłak w Borui Kościelnej

Na terenie wsi Przyłek w 2001 roku utworzono Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy "Glińskie Góry" obejmujący obszar 1143,3 ha. Chroni on zalesione wały wielkiej wydmy parabolicznej o długości 19 km i łukowatym kształcie przypominającym odwróconą literę S o wysokości dochodzącej do 99 metrów n.p.m.

W okolicy miejscowości Paproć znajduje się elektrownia wiatrowa składająca się z dwóch wiatraków - każdy o mocy 2500 kW. Wiatraki mają wysokość 210 m (wysokość masztu - 160 m, rozpiętość łopat śmigła - 100 m). Elektrownia wiatrowa powstała w 2012 roku i wówczas wybudowane wiatraki były największymi tego typu konstrukcjami na świecie.

Fragment wydmy w okolicach Przyłędu

W Nowym Tomyślu można miło spędzić czas dzięki licznym imprezom oraz wydarzeniom kulturalnym organizowanym przez Nowotomyski Ośrodek Kultury oraz Miejską i Powiatową Bibliotekę Publiczną.

Big Band Festiwal

To jedno z najważniejszych wydarzeń muzycznych, na stałe wpisane w kalendarium imprez naszego miasta, które każdego roku w czerwcu jest miejscem spotkań najlepszych big bandów z całego kraju. Festiwal niezmiennie od kilkunastu lat ściąga do Nowego Tomyśla rzesze miłośników dobrej muzyki.

Jarmark Chmielo - Wikliniarski

Największa i najważniejsza nowotomyska impreza. Organizowany pod koniec letnich wakacji trzydniowy festyn, łączy promocję miasta ze znakomitą rozrywką. Króluje na nim chmiel, wiklina, dobra muzyka i wspaniała atmosfera. Dla nowotomyskich plecionkarzy to doskonała okazja do promocji swoich wyrobów, czemu służą pokazy wyplatania, konkursy na najpiękniejsze rękodzieło plecionkarskie, a także możliwość zakupu gotowych wyrobów koszykarskich. Regułą imprezy jest, że oprócz prezentacji miejscowych zespołów do wystąpienia podczas Jarmarku zapraszane są gwiazdy polskiej estrady.

ODZNAKA KRAJOZNAWCZA PTTK

Odwiedzający region nowotomyski turyści mają szansę zdobyć Odznakę Krajoznawczą PTTK Powiatu Nowotomyskiego. Aby ją uzyskać należy odbyć odpowiednią liczbę wycieczek i zwiedzić wskazaną ilość obiektów krajoznawczych.

W poznaniu Nowego Tomyśla i jego najbliższych okolic sprzyja sieć znakowanych szlaków rowerowych i pieszych. Na miłośników przygód czekają także trasy questowe oraz trasy Turystyczno-Rekreacyjnych Imprez na Orientację (TRInO). Pomagają one nie tylko w poznaniu najciekawszych miejsc, lecz także gwarantują ciekawą zabawę. Cztery obiekty na terenie gminy posiadają także własne kolekcjonerskie drewniane znaczki turystyczne.

Pomocą odwiedzającym naszą gminę turystom służy Gminny Ośrodek Informacji, w którym uzyskać można nie tylko pomoc w zwiedzaniu, lecz także otrzymać mapkę i inne przydatne materiały krajoznawcze.

Urząd Miejski w Nowym Tomysłu

ul. Poznańska 33, 64-300 Nowy Tomyśl
tel. 61 44 26 600, e-mail: urzad@nowytomysl.pl
www.nowytomysl.pl

Gminny Ośrodek Informacji

pl. Niepodległości 10, 64-300 Nowy Tomyśl
tel. 61 44 23 806, e-mail: goi@nowytomysl.pl

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna

ul. Witosa 8, 64-300 Nowy Tomyśl
tel. 61 44 21 270, e-mail: info@bibliotekant.pl
www.bibliotekant.pl

Nowotomyski Ośrodek Kultury

ul. Tysiąclecia 3, 64-300 Nowy Tomyśl
tel. 61 44 231 21, e-mail: nok@noknt.pl
www.noknt.pl

Ośrodek Sportu i Rekreacji

ul. Ogrodowa 22, 64-300 Nowy Tomyśl
tel. 61 44 22 738, e-mail: sekretariat@osirnt.pl
www.osirnt.pl

Muzeum Wikliniarstwa i Chmielarstwa

ul. Topolowa 10, 64-300 Nowy Tomyśl
tel. 61 44 22 311, e-mail: nowytomysl@muzeum-szreniawa.pl
www.muzeum-szreniawa.pl

Ogród zoologiczny

ul. Topolowa 11, 64-300 Nowy Tomyśl
tel. 61 44 22 297, e-mail: parkmiejski1@o2.pl
www.zoonowytomysl.pl

Wydawca
Urząd Miejski w Nowym Tomyślu
ul. Poznańska 33, 64-300 Nowy Tomyśl
www.nowytomysl.pl

Tekst i redakcja: Maria Lamcha, Ryszard Ratajczak

Opracowanie graficzne: Piotr Klaus

Zdjęcia : Maria Lamcha, Ryszard Ratajczak,
Archiwum Urzędu Miejskiego w Nowym Tomyślu

Nowy Tomyśl 2018

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

ISBN 978-83-942914-4-0